

Kristine Barnett

Zažehnutá jiskra

Příběh matky,
která vychovává
génia

motto

SKUTEČNÉ PŘÍBĚHY

Zažehnutá jiskra

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Kristine Barnett

Zažehnutá jiskra – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Zažehnutá jiskra

Kristine Barnett

Zažehnutá jiskra

Praha 2016

Přeložila Dagmar Kalová

*Michaelovi, protože dennodenně dokazuje nemožné.
A všem těm, kterým tvrdili, že nic nedokážou.*

ÚVOD

Jsem na fyzikálním semináři, sedím v poslední řadě. Vysokoškolští studenti se ve skupinkách u tabule potýkají s příkladem. Po nadějném rozjezdu prudce brzdí. Mažou, dohadují se. Sleduji je a očima se zarazím u svého devítiletého syna. V čele učebny nenuceně konverzuje s profesorem. Frustrace v místnosti narůstá. Můj syn si k tabuli přisouvá židli a stoupá si na ni. I tak se musí vypínat na špičky a ruku vytahovat co nejvýš.

S tímto příkladem se stejně jako ostatní studenti v učebně setkal dnes poprvé. Na rozdíl od nich však neváhá; zpod fixu mu rychle vybíhají číslice. Brzy na sebe strhne pozornost všech přítomných. Studenti v dalších skupinkách přeruší práci a překvapeně zírají na toho malého kluka s baseballovou čepicí otočenou kšiltem dozadu. Ale můj syn jejich nevěřící pohledy nevnímá, protože je zcela pohroužen do toku čísel a symbolů na tabuli – a přibývá jich závratnou rychlostí: pět, deset, pak patnáct řádků se přelévá do výpočtu vedlejší skupinky. Po chvíli se na mého syna upínají všechny zraky v místnosti.

Jake se obrací k dalším studentům své skupiny. Ukazuje na tabuli jako vyučující, vysvětluje a otázkami se je snaží dovést k výsledku. Jakási dívka s vážným výrazem ve tváři a hlavou plnou copánků se oddělí od své skupinky a se zájmem poslouchá. Následuje ji mladík se svěšenými rameny. Jak postupně chápe výklad, mohutně přikyvuje. Během několika minut se kolem mého chlapce shlukují všichni studenti z přední části učebny. Ten vysvětluje dál, a jakmile se dostane k problému, s nímž si ostatní nevědí rady, začne skákat radostí. Student s bradkou vykřikne otázku. Sklouznu pohledem k vyučujícímu. Opírá se o stěnu a usmívá se.

Studenti zásluhou mého syna překonali překážku a vracejí se na svá místa u tabule. Fixy se dávají do pohybu, ale řeč strnulých těl je jednoznačná. Z nikoho nevyzařuje takové zaujetí jako z Jakea.

Seminář je u konce, učebna se vylidňuje. Jake sbírá fixy, živě konverzuje se spolužákem o nové videohře NBA, kterou oba chtějí, a vychází z místnosti. Jeho profesor zamíří ke mně a podává mi ruku.

„Paní Barnettová, jsem moc rád, že sem váš syn chodí. Ostatní ohromně motivuje. Nejsou zvyklí, aby měl někdo takový náskok. A upřímně řečeno se obávám, že za chvíli neudržím krok ani já.“ Zasmáli jsme se. „No,“ odpověděla jsem, „právě jste vystihl podstatu mého životního příběhu.“

— — —

Jmenuju se Kristine Barnettová a můj syn Jake je považován za génia v matematice a přírodovědných disciplínách. V osmi letech začal navštěvovat vysokoškolské přednášky z matematiky, astronomie a fyziky; v devíti letech byl přijat ke studiu na univerzitě. Krátce nato zahájil práci na nové teorii v oblasti relativity. Jeho výpočty se táhly přes obrovskou tabuli, kterou jsme mu doma instalovali, až na okna. Byla jsem bezradná. Pak mě napadlo zeptat se ho, jestli neví, komu bychom jeho práci mohli ukázat. A tak jsme se dostali k uznávanému fyzikovi. Ten potvrdil, že se jedná o skutečně novou teorii, a pokud se prokáže její pravdivost, může se můj syn jednou octnout mezi kandidáty na Nobelovu cenu.

Toho roku v létě Jake získal placené místo vědeckého pracovníka v oboru fyzika. Bylo mu dvanáct a byla to jeho první brigáda. Za první tři týdny vyřešil problém v oblasti teorie svazů. Jeho práce byla později publikována v renomovaném odborném časopise.

Několik měsíců předtím vyšel v místním tisku krátký článek o charitativní organizaci, kterou jsme s manželem založili. Tato událost měla nečekaný důsledek – Jakeův příběh v novinách většího významu. A potom se na trávníku před naším domem utábořily davy novinářů. Telefon drnčel bez ustání: lidé od filmu, z různých talk show, celostátních zpravodajských pořadů, talentových agentur, nakladatelství, prestižních univerzit – reportéři a producenti; všichni toužili po tom, aby jim Jake poskytl rozhovor.

Ničemu jsem nerozuměla. Ten ohromný zájem o našeho syna jsme si s Michaellem neuměli vysvětlit. Samozřejmě jsme věděli, že je nadaný a že jeho znalosti v oblasti matematiky a přírodních věd převyšují znalosti vysokoškolských studentů. Plně jsme se však soustředili na vítězství na jiných frontách: Byli jsme rádi, že Jake dosahuje slušných výsledků v basebalu, že má několik dobrých kamarádů, s nimiž u nás sleduje filmy, a že si našel přítelkyni (až se dozví, že jsem to na něj prozradila, bude soptit). Tyto zdánlivě obyčejné věci jsou pro nás mimořádně důležité. Není proto divu, že nás nenadálý mediální zájem zaskočil. Všechno nám začalo docházet až poté, co jsme s několika novináři mluvili a poslechli si nebo přečetli, jak synův příběh zpracovali. Svůj život jsme najednou uviděli v jiném, ostrém světle. Uvědomili jsme si, jak moc ho Jake změnil.

Novináři nechápali jedno – že nejpozoruhodnější na tom všem je, že mimořádné schopnosti našeho syna nemusely být vůbec odhaleny. V době, kdy se nám na trávníku vyrojili lidé z médií, jsme totiž stále žili v zajetí diagnózy, kterou Jakeovi stanovili ve dvou letech. Tehdy nám řekli, že syn trpí autismem. Bezmocně jsme přihlíželi tomu, jak bystrý chlapec, plný života, přestává mluvit a přímo před očima nám mizí ve svém vlastním autistickém světě. Nepříliš povzbudivé vyhlídky se propadly do beznaděje. V synových třech letech nám odborníci prorokovali,

že když všechno půjde dobře, bude si v šestnácti schopný zavázat tkaničky.

V této knize si přečtete příběh o tom, jak jsme se dostali tam, kde nyní jsme; příběh o cestě, kterou urazila matka se svým výjimečným synem. Především se ale dočtete o síle naděje a o úchvatných možnostech, které se nám nabídnou, když se jim otevřeme a když se naučíme využívat potenciál dřímající v každém dítěti.

MILIMETR, NEBO DESET TISÍC KILOMETRŮ?

Listopad 2001

JAKE, TŘI ROKY

„Ráda bych si s vámi promluvila o těch abecedních kartičkách, které dáváte Jacobovi do školky, paní Barnettová.“

Seděli jsme s Jakem a jeho speciální pedagožkou v obývacím pokoji. Navštěvovala nás každý měsíc, jak jí ukládala povinnost.

Barevné kartičky s písmeny syn zbožňoval. Měly pro něj stejný význam jako pro jeho vrstevníky medvídek či jiná zamilovaná hračka. Bývaly vystavené u pokladny v supermarketu, kam jsem jezdila na nákupy. A tak zatímco jiné děti propašovaly do nákupních vozíků čokoládovou nebo cereální tyčinku, já jsem pokaždé našla další abecední kartičky.

„Ach tak, ale já mu je nedávám. Vezme si je sám, když odchází. Neudělá bez nich ani krok. Musím mu je

páčit z ruky, abych mu vůbec mohla natáhnout košili. Dokonce s nimi i spává!“

Učitelka si nervózně poposedla. „Paní Barnettová, neočekávejte prosím od Jacoba tolik. Musíte se přizpůsobit jeho schopnostem. Naším cílem je, aby si osvojil dovednosti, bez kterých se v životě neobejde – například aby se dokázal sám obléct.“ Mluvila nenaléhavě, ovšem rozhodně.

„Ale samozřejmě, to je mi jasné. Na těchto dovednostech pochopitelně pracujeme. Jenomže on ty kartičky miluje...“

„Paní Barnettová, pokouším se vám naznačit, jaký máme na Jacoba názor. Domníváme se, že tímto se nebudete muset trápit.“

Konečně – konečně – mi došlo, kam směřuje. Snažila se mě chránit. Chtěla mít jistotu, že vím, čeho má Jake v rámci programu životních dovedností dosáhnout. Neříkala, že má na kartičky s písmeny ještě čas. Říkala mi, že se nebudeme muset trápit písmeny, protože odborníci *předpokládají, že se Jake nikdy nenaučí číst.*

Byl to otřesný okamžik – a že jich ten rok bylo víc než dost. Jakeovi právě diagnostikovali autismus. Tehdy jsem pochopila, že odpověď na otázku, kdy a zda vůbec se naučí to, co děti běžně zvládají, je ukryta ve hvězdách. Rok jsem se potácela v šedivé nejistotě. Bezmocně jsem se dívala, jak syn zapomíná, co už uměl; jak přestává mluvit i číst. Rozhodla jsem se však, že

nedovolím, aby nad ním někdo v pouhých třech letech zlomil hůl, autismus neautismus.

Odmítala jsem dopustit, aby někdo určoval, jak vysoko ještě dosáhne a co už bude nad jeho údajně chabé síly. Ten den se mě zmocnil pocit, že před ním přibouchli dveře do budoucnosti.

K rozhodnutí vydat se proti doporučením specialistů dospívají rodiče těžce.

Já jsem ale věděla, že zůstane-li Jake v odborné péči, vyprchá z něj všechen život. Odhodlala jsem se tedy věřit svým instinktům a upnula jsem se k naději, místo abych se jí vzdala. Nehodlala jsem mrhat časem a energií a přesvědčovat učitele a terapeuty, aby svá očekávání a metody změnili. Nechtěla jsem se pouštět do boje se systémem nebo zavádět postupy, které jsem považovala za vhodné. Nemínila jsem shánět právníky a experty a jejich prostřednictvím se domáhat toho, co mé dítě skutečně potřebuje. Řekla jsem si, že investuju přímo do Jakea – do všeho, co mu dle mého cítění maximálně pomůže v jeho vývoji.

A tak ve mně doznělo nejděsivější rozhodnutí mého života: vzepřít se odborníkům i manželovi. Umínila jsem si, že Jakea budu v jeho vášni podporovat. Možná se pomocí těch kartiček *opravdu* učil číst, a možná taky ne. Každopádně jsem mu je nechala. A kupovala jsem další.

— — —

Před třemi lety jsem s nadšením zjistila, že jsem těhotná. Bylo mi dvacet čtyři a na roli matky jsem se připravovala snad celý život.

Už jako malá holčička jsem měla jasno (a všichni kolem taky): Moje budoucnost bude patřit dětem. V rodině mi přezdívali *krysařka*, protože kamkoli jsem se hnula, měla jsem v patách houf dítek dychtících po dobrodružství. Když mi bylo jedenáct, narodil se bratr Benjamin; sotva jsem si ho pochovala, nechtěla jsem ho dát z náruče. Ve třinácti jsem hlídala děti v celém okolí a ve čtrnácti jsem se v místním kostele angažovala v nedělní škole. Nikoho tudíž nepřekvapilo, když jsem si během studií přivydělávala jako chůva (a bydlela přímo v rodině). Po vysoké škole jsem si splnila svůj sen a otevřela si školku. Pořád jsem se točila kolem dětí, a tak jsem se nemohla dočkat, až budu mít vlastní.

K vytouženému děťátku však vedla trnitá cesta. Byla jsem sice mladá, ale s těhotenstvím to bylo nahnuté už od začátku. Měla jsem problémy s tlakem a poté se u mě rozvinula preeklampsie, poměrně časté onemocnění, které může poškodit matku i plod. Moje maminka mi pomáhala se školkou a já se strachovala o dítě. Situace se ale nelepšila a opakovaně hrozil předčasný porod. Doktoři mi nakonec nasadili léky a důrazně doporučili naprostý klid na lůžku. I přesto jsem si v nemocnici pobyla devětkrát.

Tři týdny před termínem mě sanitka odvezla znovu, tentokrát však už nebylo možné porod zastavit. Udá-

losti se daly překotně do pohybu a výsledek byl čím dál nejistější. Alarmy pípaly jeden po druhém, všude bylo plno lidí a všichni se tvářili vážně. Můj manžel Michael tvrdí, že právě v té chvíli si uvědomil, kolik je ve mně paličatosti a odhodlání. Nevěděla jsem, že si ho lékař vzal stranou a sdělil mu, že porod nepostupuje dobře. Můj muž se musel připravit na možnost, že domů se vrátí buď s manželkou, nebo s dítětem; s oběma sotva.

Vybavuju si jedině: V obluzení hlukem, bolestí, léky a strachem jsem najednou spatřila Michaela. Držel mě za ruku a díval se mi do očí tak upřeně, že se mi v tom zběsilém chaosu na okamžik rozjasnila mysl. Všechn rozruch rázem ustal, všechno kolem strnulo. Připadala jsem si, jako bych se octla v hledáčku fotoaparátu. Vnímala jsem jenom Michaela, jak se soustředí na to, abych ho slyšela.

„Teď jde o tři životy, Kris, ne o dva. A my to zvládneme. Musíme.“

Nevím, co mě probralo víc, jestli jeho slova, nebo upřený pohled. Čišela z něho taková naléhavost, že prorazila mlhu hrůzy a bolesti. Dával mi najevo, že mě bezmezně miluje a že mám z jeho lásky čerpat sílu. Vyzařovala z něj jistota, že záleží jenom na mně, jestli si zvolím život, protože je to v mé moci. Přesvědčil mě, že má pravdu. Byl jako kapitán na lodi zmítající se v úděsné bouři a přikazoval mi, že musím přežít. A já jsem ho poslechla.

Netuším, jestli to byla skutečnost, nebo halucinace – slyšela jsem, jak Michael slibuje, že mi bude denně nosit květiny. Věděl, že je zbožňuju, ale tento luxus jsme si mohli dovolit jenom při zvláštních příležitostech. A další den, když jsem chovala našeho překrásného chlapečka, mi donesl nádhernou kytici růží. Od toho okamžiku uplynulo třináct let a na stole vždycky stojí váza s květinami.

Přálo nám štěstí – stal se zázrak. Ale naše rodina měla projít dalšími těžkými zkouškami.

Lásku, která přenáší hory, známe povětšinou leda z romantických filmů. Nás s Michaelem ale opravdu potkala. Spojuje nás, je to náš bezpečný přístav, i když se na něčem zrovna neshodneme. V hloubi duše vím, že toho dne, kdy se Jake narodil, nás zachránila láska mého muže. A pomohla nám překonat i všechny další překážky.

Když nás propustili z porodnice, měli jsme všechno, po čem jsme kdy toužili. Takový pocit má jistě každá rodina s novorozeným děťátkem, ale my jsme si připadali jako nejšťastnější lidé pod sluncem.

Cestou domů jsme se i s maličkým Jakem zastavili v bance a podepsali hypoteční smlouvu na svůj první dům. A s trochou pomoci mého charismatického dědečka Johna Henryho jsme se přestěhovali do malého domku na konci slepé ulice v dělnické čtvrti v Indianě. Tam jsem také hodlala provozovat školku.

Vzhledla jsem od strapaté hlavičky novorozenceho

synka k rozzářenému manželovi a znovu si uvědomila, jaké je to štěstí, že jsme spolu – zvláště když to zpočátku moc nadějně nevypadalo.

Seznámili jsme se na vysoké škole. Naše první „náhodné“ setkání zosnovala moje sestra Stephanie. Ráda se míchá do cizích věcí, a tak si bez mého vědomí zahrála na dohazovačku. Nechápu, jak ji mohlo něco tak absurdního napadnout, protože jsem byla zadaná a s hlavou v oblacích jsem se chystala na oficiální zasnuby se svým princem Rickem. Bylo nám spolu nádherně a já jsem se těšila, jak budeme žít šťastně, dokud nás smrt nerozdělí. To však Stephanie neodradilo a v kurzu rétoriky mi vyhlédla jiného snoubence. Byl naprosto dokonalý a ona hned poznala, že se ke mně náramně hodí. A vymyslela plán.

Jednou odpoledne jsem se u ní v koupelně fintila na schůzku s Rickem. Zabralo mi to dost času, vždyť taky vybrat si z dvaceti rtěnek a osmi párů lodiček není žádná legrace. Pak jsem se konečně vynořila a přede mnou stál nějaký cizí kluk. A v miniaturní garsonce mi sestra představila Michaela Barnetta. Když jsem na ni vrhla zmatený pohled, odtáhla mě bokem a polohlasem mi začala cosi vysvětlovat. Vůbec jsem jí nerozuměla. Prý toho kluka pozvala kvůli mně. A dokonce zavolala Rickovi a zrušila schůzku.

V první chvíli jsem se nezmohla na slovo. Pak jsem se trochu vzpamatovala a začalo mi docházet, o co

vlastně jde. S hrůzou mě napadlo, že sestře přeskočilo. Proč mi proboha hledá přítele, když ví, že se nemůžu dočkat, až mě můj kluk požádá o ruku?

Byla jsem vzteky bez sebe. Ani jedna z nás nebyla zvyklá střídat partnery. Takhle nás rodiče nevychovali – na první rande jsem mimochodem šla až jako vysoškolačka. Doma nás vedli k čestnému chování. Jak na takový nápad Stephanie vůbec přišla? Měla jsem sto chutí rozkřičet se na celé kolo nebo se alespoň nasušeně vyřítit z bytu. Byla jsem ale slušná dívka, a tak jsem nic z toho neudělala. A na to sestra sázela.

Navzdory svým pocitům jsem mladíkovi (beztak jsme byli oba figurkami ve hře, kterou zinscenovala moje sestra) podala ruku, usadila se s ním a se Stephanie na pohovce a zdráhavě se pustila do konverzace. Poslouchala jsem na půl ucha. Po chvíli jsem se na něho konečně pořádně podívala. Všimla jsem si baseballové čepice s kšiltem dozadu, bystrých očí a směšné bradky. Jeho ledabylý vzhled ostře kontrastoval s konzervativně uhlazeným zevnějškem mého přítele. Působil na mě dojmem absolutní nuly.

Co si od toho Stephanie slibovala? Proč chtěla, abych se s ním setkala? Byla jsem obyčejná venkovská holka. Naše rodina žila po celé generace ve skromných podmínkách. Rick mě uvedl do světa, který jsem si do té doby neuměla představit. Poznala jsem, jaké to je žít v luxusním bytě, vozit se v drahých autech, jezdit na lyže, večeret v honosných restauracích a účastnit

se zahájení výstav v uměleckých galeriích. Tím nechci naznačit, že kvůli tomu jsem o Ricka usilovala. Na Stephanie bych se zlobila, i kdyby mi přivedla Brada Pitta. Ovšem ten rozdíl mezi neupraveným vysokoškolským studentem a mým elegantním přítelem byl zřejmý na první pohled – a o to víc mi nešlo do hlavy, jak to Stephanie vlastně myslela.

Konverzace vázla. Když už to sestra nemohla vydržet, vytáhla mě do soukromí (pokud něco takového ve svém miniaturním bytě vůbec měla) a tam mi dala co proto. „Copak se neumíš chovat?“ obořila se na mě. „Až odejde, tak si na mně vybij vztek dle libosti, ale teď se prosím ovládni a normálně si s ním povídej.“

S pocitem studu jsem si uvědomila, že má pravdu. Chovala jsem se nezdvořile k cizímu člověku – dokonce k hostovi! – a to bylo nepřijatelné. Odmala jsem všude kolem slyšela o slušném a laskavém chování, a teď jsem si počínala jako ledová královna.

Zahanbeně jsem se vrátila na pohovku a omluvila se. Michaelovi jsem vysvětlila, že mám vážnou známost a že nechápu, co tímhle Stephanie sleduje. Zdůraznila jsem, že se na něho samozřejmě vůbec nezlobím, ale se sestrou si to vyřídím, když nás dostala do tak překérní situace. Sotva to bylo venku, vyprskli jsme smíchy. Napětí opadlo a my jsme se upřímně divili tomu, jak sestra na tak absurdní nápad přišla a kde vzala odvalu ho realizovat. Uvolnili jsme se a začali

se dobře bavit. Michael mi vyprávěl o škole a o tom, že se chystá napsat scénář.

A v tom okamžiku jsem Stephanii pochopila. Nikdy jsem nikoho neslyšela mluvit s takovým elánem. Vždyť Michael byl jako já! Zatočil se se mnou celý svět a spolu s ním se zatočily i moje plány. Najednou jsem věděla, že můj život poplyne úplně jinudy a že Ricka si nikdy nevezmu. Byl sice báječný, ale náš vztah skončil, v tom jsem měla jasno. Michaela Barnetta jsem znala necelou hodinu a z jakéhosi důvodu, který bych nedokázala pojmenovat, natož obhájit, jsem věděla, že s ním strávím zbytek života.

Vyrazili jsme na kávu a pak proklábosili celou noc. A přestože to působí jako klišé, oba jsme měli pocit, že jsme znovu našli člověka, kterého jsme kdysi dávno ztratili. Za tři týdny jsme se zasnoubili a o tři měsíce později byla svatba. A dnes, po šestnácti letech manželství cítím stejně jako v onu zvláštní noc, kdy jsme se seznámili, jak Michaela potřebuju a jak je dobře, že s ním jsem.

Mým nejbližším chvíli trvalo, než Michaela přijali – přesněji řečeno než se vzpamatovali z našich bleskurychlých zásnub. Co to do té naší rozumné holky vjelo? bědovali. Prudký sled událostí zaskočil i Stephanii – přitom to všechno spískala. Cítila sice, že se k sobě hodíme a že nás musí seznámit, ale už nechápala, jak jsme se mohli tak bryskně rozhodnout, že spolu strávíme život. Všem, dokonce i nám dvěma, bylo na první

pohled jasné, jak moc se od sebe lišíme. Rozdíly mezi námi se nedaly přehlédnout. Já jsem strávila bezstarostné dětství na venkově, v milující a ochranné rodině, zatímco Michael vyrostl v drsné chicagské čtvrti a život se s ním zrovna nemazlil. Já jsem chodila dokonale upravená i na nákup, zatímco nekonformní Michael si na parádu nepotrpěl a vždycky si vystačil s koženou bundou. Domov byl u mě na prvním místě, i když v kuchyni byste u nás natrefili spíš na živé kuře než na ubrousky nebo na roli papírových utěrek – ostatně v mé vlastní domácnosti to vypadá dost podobně. Michael jedl, jak a kde se dalo, ovšem málokdy u stolu, a tato životní zkušenost se pak stala častým námětem jeho žertů.

Svérázným smyslem pro humor a bystrými komentáři mou rodinu znejistil ještě víc. Ale pro mě bylo důležité, že mě umí rozesmát – hlavně když šlo do tuhého (nebo když jsme se začali brát trochu moc vážně); proto jsem se do něj tak rychle zamilovala.

Moje rodina byla hluboce znepokojena a své obavy vyjadřovala důrazně a jednomyslně... až na výjimku. Dědeček John Henry si Michaela z nějakého důvodu hned oblíbil. Jeho názory hrály v mém rozhodování vždycky velkou roli, a proto jsem už neváhala, když mi řekl, že on mému vnitřnímu kompasu věří a že já bych měla učinit totéž.

S Michaelem jsme si byli souzeni, o tom jsem nepochybovala. Problém byl v tom, že z našeho vztahu

plynuly bolestné následky. Kdybych se za Michaela provdala, ztratila bych víru, v níž jsem vyrostla, víru rodičů a mnoha předchozích generací.

Byla jsem vychována v souladu se zásadami amišů. Nebyli jsme ovšem amišové s bryčkou taženou koněm, patřili jsme k modernějšímu směru. Mí prarodiče si přáli (stejně jako mnoho jiných amišů) držet krok s ostatním světem, ale přitom se nevzdat původních tradic a názorů. Stali se z nich tedy tak zvaní amišové nového řádu (někdy se označují také jako noví amišové) – učinili ústupky modernímu způsobu života, avšak nezřekli se své víry a komunity.

Nosili jsme moderní oblečení, používali technické vymoženosti a chodili do veřejných škol. Náš každodenní život však silně prosycovala víra a návštěva kostela se zdaleka neomezovala jen na neděli.

Smíšené svazky jsou pro amiše nemyslitelné. Pokud někdo takové manželství uzavře, je exkomunikován. To ostatně potkalo i mého milovaného dědečka Johna, když se oženil z lásky. (Babička patřila k jiné komunitě amišů.) Můj otec zase před sňatkem přijal amišské náboženství, protože nechtěl mamince způsobit komplikace.

Nedovedla jsem si představit, že se zřeknu naší tradice, ale odjakživa jsem věděla, že amišský zvyk dohodnutých manželství není nic pro mě. Rodiče dostali řadu nabídek, ale otec (k matčině zklamání) všechny odmítl. Ani on nebyl stoupencem dohodnu-

tých sňatků, a už vůbec ne, týkaly-li se jeho dcer. Milovala jsem naši víru i náš způsob života, ale protože jsem se rozhodla pro Michaela, neměla jsem na výběr – musela jsem odejít.

CHLAPEČEK

Jake byl od prvního dne zvědavý a dětsky roztomilý. Brzy se naučil mluvit a rychle pochopil, jak si pozdravem naklonit okolí. Stephanie se vždycky smála, jak si rázem omotal kolem prstu celou restauraci, když všem vesele zamával. Zbožňoval plyšové hračky. Zavrtal se do nich, a jakmile ho někdo objevil, výskal radostí.

Věděla jsem, že je Michael citlivý, ale přesto mě dojalo, s jakým nasazením se ujal otcovské role. Býval v práci dlouho, ale i po noční nebo po dvou směnách za sebou zápasil s Jakem v hromadě polštářků na zemi v obýváku anebo si s ním „dával“ buchtu. To se Jakeovi obzvlášť líbilo. Rozmazal tatínkovi polevu po obličejí a pak se hystericky chechtal, když mu Michael po ručičkách chňapal pusou.

Necelý týden po porodu jsem začala pracovat. Protože jsem těhotenství proležela, nemohla jsem se dočkat. Svou práci jsem milovala a samozřejmě jsem nechtěla ztratit důvěru rodičů. Ve školce jsem nezřídkabyla od šesti hodin ráno do sedmi hodin večer. Jakea jsem si vždycky brala s sebou. Děti si s ním hrá-

ly, jako kdyby byl panenka v životní velikosti; zpívaly mu, oblékaly ho a učily paci paci. A některé by si ho nejraději vzaly domů. Jedna holčička dokonce večer odmítala odejít, protože přece nemůže opustit svoje miminko. „Vaše dcerka by měla dostávat plat,“ smála jsem se, když si ji maminka vyzvedávala.

Brzy jsme u syna zaznamenali projevy, které dávaly tušit, že mu to výborně myslí. Abecedu zvládl dřív než samostatnou chůzi a s potěšením ji přeříkával nejen odpředu dozadu, ale i pozpátku. V roce hláskoval písmena v krátkých slovech. V deseti měsících se opřel o pohovku, natáhl se pro cédéčko s oblíbeným programem *Kocour v klobouku* a vložil jej do počítače. A opravdu to vypadalo, že sleduje žlutý puntík poskakující nad textem a čte.

Jednou večer jsem natrefila na Michaela, jak postává před dětským pokojem. Synka uložil ke spánku, ale stále vyčkával na chodbě. Jakmile mě zaregistroval, položil si ukazovák na rty a gestem mi naznačil, abych šla blíž. Připlížila jsem se ke dveřím a poslouchala. Jake ležel v postýlce a ospale si cosi žvatlal, zřejmě v japonštině. Věděli jsme, že umí všechna dévédéčka nazpaměť, a všimli jsme si, jak na ovladači volí různé jazykové mutace – ovšem fakt, že si zapamatoval nejenom anglickou, ale patrně i španělskou a japonskou verzi, nás šokoval.

Překvapovala nás také jeho preciznost a smysl pro detail. Byl neobyčejně zručný. Ve věku, kdy se ostat-

ní děti pohybují po světě stylem neřízené střely, náš Jake trpělivě rovnal autíčka kolem konferenčního stolku a prstem je posouval tak, aby byla od sebe stejně vzdálená. Na koberci skládal složité obrazce z tisíců vatových tyčinek; jeho výtvary vypadaly jako bludiště a nezřídka pokrývaly podlahu celé místnosti. Při pomýšlení, že by mohl být ve srovnání s vrstevníky o něco napřed, nás přirozeně zaplavila vlna radosti. Dobře jsme si ale uvědomovali, že podobné pocity zažívají všichni novopečení rodiče. Všichni jsou přesvědčeni, že mají nejchytřejší dítě pod sluncem.

Zhruba ve čtrnácti měsících jsme v Jakeově chování začali pozorovat nepatrné změny. Zpočátku to bylo tak nenápadné, že se vždycky našlo nějaké věrohodné vysvětlení. Zdálo se nám, že syn přestává mluvit a míň se usmívá, ale nejspíš to bude tím, chlácholili jsme se, že se špatně vyspal nebo prostě nemá náladu nebo se mu klubou zoubky. Jake trpěl na bolestivé záněty ucha, a tak jsme všechno ochotně sváděli na nemoc. Zřídka-kdy se smál, když jsem ho lechtala, a občas zničehonic odešel, když jsem si zakryla oči a chtěla na něj udělat kuk. Ani dříve tolik oblíbený zápas s tatínkem ho už nelákal, ale možná, mysleli jsme si, je jenom nějaký rozmrzelý. Změny v jeho chování byly týden od týdne zřejmější. Jake ztrácel nadšení a zájem o dění kolem a marně jsme pátrali po šťastném výrazu v jeho obličejí. Jako by to už nebyl on.

Některé zájmy se ale naopak prohloubily. Jeho dří-

vější záliba v geometrických tvarech a ve hře světla a stínu přerůstala až do jakési podivné fascinace.

Jake měl odmalička rád kostkované vzory. Proto jsem ho vždycky položila na kostkovaný přehoz přes postel, když měl problémy s ouškem. Jen tak se zklidnil; nic jiného nepomáhalo. Dudlák nepotřeboval – ven jsme chodili s kouskem kostkované látky. Jenomže potom, když mu byl asi rok, se začal otáčet na bok, obličej několik centimetrů od přehozu, a soustředěně sledoval kostky na posteli. Vydržel to tak dlouho, jak jsme ho nechali. Často strnule zíral na sluneční paprsek na zdi nebo vleže pohyboval rukou proti světlu a pozoroval obrazce ze stínů. Zpočátku jsem hrdě žasla nad tím, jak je samostatný. Jenomže teď všechny projevy samostatnosti jako by ustoupily – a já jsem nechápala čemu.

Ve školce Jake ochotně zaujímal pozici mladšího hýčkaného „brášky“. Dělal všechno to, co starší děti: Maloval prsty, pokoušel se „tančit“, spal a svačil s ostatními. Najednou už ale o společnost kamarádů nestál. Sledoval stíny na zdi a děti, byť se snažily upoutat jeho pozornost sebevíc, ignoroval.

Michael byl přesvědčený o tom, že se strachuju zbytečně, a správně poukazoval na skutečnost, že děti procházejí různými vývojovými fázemi. „Nic mu není, Kris. Vyrostete z toho,“ utěšoval mě. Vždycky nás pak přitiskl k sobě a Jakea pošimral nosem na břicho tak, aby vypísl smíchem, jak ho to lechtalo.

Ovšem potom nás na pravděpodobný problém upozornila i moje maminka, když vyslovila podezření, že takhle žádné batolecí období nevypadá. Tehdy jsme ještě neměli ani tušení, že náš dokonalý svět se pomalu hroutí.

NĚCO NENÍ V POŘÁDKU

Vyrostla jsem v zemědělské oblasti centrální Indiany a k hospodářskému zvířectvu jsem měla odjakživa blízko. Na dvorku jsme chovali kozu nebo kohouta a vždycky na jaře nám maminka na farmě vypůjčila čerstvě vylíhlé kuře. Tuto tradici jsem jako dítě milovala, a tak jsem se samozřejmě nemohla dočkat, až s ní seznámím Jakea.

Když byl Jake na světě druhé jaro, přinesla maminka z farmy roztomilé kachňátko. Jakeovi bylo čtrnáct měsíců, seděl za stolem u babičky v kuchyni a maloval kolečka. Byly jich stovky a všechny byly zvláštním způsobem krásné, ale zároveň čímsi zarážely – jako by je narýsoval architekt. K tak malému dítěti se nehodily.

Sama jsem stěží krotila rozechvělost, když maminka sáhla do proutěného košíku a něžně vzala kachňátko do dlaně. Spiklenecky se na mě usmála, přikradla se zezadu k Jakeovi a položila rozkošnou, načechranou kuličku na papír s kruhy.

Jake však nereagoval tak, jak jsme si představovaly.

Přímo před nosem se mu batolilo nadýchané kachně, ale v očích mu to nevykřesalo ani jiskru radostného překvapení. Šetrně odstrkal ochmýřeného tvorečka z papíru a dál se věnoval kruhům.

Podívaly jsme se s maminkou na sebe; v mých očích zaregistrovala strach. „Myslím, že bys s ním měla zajít k doktorovi, Kris,“ hlesla.

Začali jsme vyšetřením sluchu. To neodhalilo žádnou poruchu, přestože Jake už přestával reagovat na jméno. Obrátili jsme se tedy na specialistu na vývojovou psychologii a syn byl zařazen do programu rané péče. Tento projekt je financovaný státem a zabývá se diagnostikou a terapií dětí s vývojovými problémy v prvních třech letech života.

Jelikož úvodní vyšetření prokázalo výrazné vývojové opoždění, začala k nám jednou týdně docházet logopedka. Její úsilí se však míjelo účinkem. Jake mluvil stále méně a nezadržitelně se propadal do svého tichého světa. Obrat k lepšímu nenastal ani poté, co byl počet logopedických cvičení zvýšen na maximum, tedy na tři týdně, a o Jakea začal individuálně pečovat specialista na vývojovou psychologii. Koupila jsem velký nástěnný kalendář a všechny návštěvy do něj pečlivě zaznamenávala. Na terapie jsme vyhradili prostor v kuchyni. Jake už prakticky nemluvil.

Odborníci na všechno možné si u nás doslova podávali dveře. Michael sice nic nenamítal, ale svěřil se mi, že podle jeho názoru se dneska se vším moc nadělá.

„Každé dítě se vyvíjí jinak rychle, Kris. Sama jsi to tvrdila. Před pár lety by tohle nikdo neřešil. Jake z toho vyroste, i když se mu nikdo nebude věnovat.“ Michael byl zkrátka přesvědčen, že Jake bude v pořádku, ať se s ním pracuje nebo ne.

Četa osobních terapeutů mi vlila optimismus do žil. Když jsem si ještě přivydělávala jako chůva, setkala jsem se s dítětem s opožděným vývojem řeči. Nestačila jsem se divit, jaký pokrok udělalo, jakmile se mu dostalo speciální péče. S tak vydatnou odbornou pomocí, a když navíc sami trochu zabereme, se určitě všechno spraví, utěšovala jsem se.

A našly se i další důvody k radosti: V práci se mi dařilo. Ve školce to vypadalo jako v divadelním záku-lisí. Na nákup originálních pomůcek, které podporují dětskou tvořivost, nebyly peníze, a tak jsem hledala jiné zdroje. Ostatně možností, jak podnětně využít třeba kartonovou krabici, je nespočet. Lidé mi ochotně nabízeli skutečné skvosty, když viděli, že o ně mám zájem.

Obchody v širokém okolí mi schovávaly, co se jim už nehodilo. Byly to bedny plné pokladů. Obchod s koberci nás štědře zásoboval vzorníky a z obchodu s barvami jsme zase odebírali nevyzvednuté barvy namíchané dle přání klientů a poničené štětky.

Ve školce se pořád dělo něco zajímavého. Vytvářeli jsme obrovskou nástěnnou malbu nebo hráli šachy na šachovnici přes celou místnost (další dar!). Figurky

byly tak veliké, že jimi muselo spojenými silami pohybovat několik dětí.

A když si rodiče všimli mohutného, detailně postaveného hradu z kartonových krabic, vůbec jim nevadilo, že jsou jejich ratolesti od hlavy až k patě umazané od barev. Zaneřádné oblečky blahosklonně ignorovali a s radostí vyhověli prosbě nadšených dětí a nechali se provést pestrými komnatami.

S tímto obdobím se pojí pocit ještě jiného, hlubšího štěstí: Byla jsem znovu těhotná. Naše představa velké rodiny se pomalu naplňovala. Nevěděla jsem ještě, že tato znovu nalezená domácí pohoda je jenom klid před bouří. Tíha Jakeových problémů na mě plně dolehla o pár týdnů později, na jedné oslavě dětských narozenin.

Máloco nadchne děti tolik jako setkání s oblíbeným knižním nebo televizním hrdinou. A ani na návštěvě u našeho malého souseda tomu nebylo jinak. Jakmile se v pokoji objevil velký červený pes Tesák, batolata propukla v hysterické nadšení. Michael žertem podotkl, že takovou senzací by vzbudil leda Michael Jackson, pokud by tedy zavítal do nějakého nákupního centra.

Děti se od obrovského červeného kamaráda nedokázaly odtrhnout, až na jedinou výjimku, a tou byl můj syn. Jake nerušeně studoval knihu s písmeny, kterou si přinesl z domova. „Podívej se, Jakey, kdo přišel,“ snažili jsme se ho zapojit do dění v místnosti. Ani nevzhlédl.

Kolem vrískaly děti, vznášely se nafukovací balonky, ze stropu visely barevné pentle, plnými hrstmi se rozdávaly bonbony – a do toho všeho vstoupil téměř dvoumetrový dobrovolník převlečený za chlupatého červeného psa. A uprostřed té vřavy náš Jake bádá nad písmenem K.

Byla jsem úzkostí bez sebe. „Vysad’ si ho na ramena, ať líp vidí,“ vybídla jsem Michaela. Manžel mi vyhořel a s Jakem za krkem se pohupoval do rytmu dětské narozeninové písničky. Ale syn nevzrušeně otevřel knihu s písmenky a opřel ji otci o temeno. Učinili jsme poslední zoufalý pokus. Michael synkovi jemně rozevřel dlaň a vložil do ní stužku s balonkem. Jake pohlédl na červenou šňůrku, pak vystoupal očima k lesklému balonku naplněnému heliem a vrátil se ke knize. Pomalu uvolnil prsty a stužku pustil. Dívala jsem se na našeho tichého, vážného chlapce, jak je zabraný do té své abecedy, a balonek se zatím líně vznášel ke stropu. V tom okamžiku mi došlo, že maminka měla pravdu: Můj syn není v pořádku.

Jakeovi se dál dostávalo odborné péče. Čas od času se ve mně sice zvedla vlna jakési nové naděje, ale optimismus mě po oné narozeninové oslavě opustil. Splaskl jako balonek, který jsme si tehdy přinesli domů. Nevěřila jsem už, že terapie dokáže zvrátit to, co se s Jakem děje. Čím dál víc se stahoval do sebe, po spirále se řtil do hlubin a nebylo síly, která by ho zastavila.

Logopedka z něj po hodině práce vytáhla sotva

nějaké slůvko či zvuk. Občas nahodile zopakoval kousek textu písně či větu, kterou někdo z nás pronesl, ale schopnost skutečné komunikace (alespoň vzdálený náznak konverzace – obyčejný pozdrav nebo prosba o sušenku) zmizela.

Zpětně si uvědomuju, že to byly charakteristické rysy autismu: postupný úpadek řeči, absence očního kontaktu a neschopnost interakce s námi či terapeuti. V roce 1999 však ještě nikdo netušil, že máme co do činění s epidemií. Pod pojmem autismus si většina laiků vybavila *Rain Mana*. V synově chování jsem však nic, co by mi připomínalo postavu Dustina Hoffmana, nenacházela. V hloubi duše jsem se smířovala s tím, že před námi vyvstává vážný problém.

I za těchto okolností jsme však dodržovali rodinné tradice. Jedním takovým zvykem (a pro mě možná nejvýznamnějším) byl nedělní oběd u prarodičů. Maminka působila jako účetní u velké firmy. V práci zůstávala do večera a běžně jezdila na služební cesty do New Yorku, a tak jsme v dětství spoustu času trávili u prarodičů – bydleli přímo proti nám. Dědeček byl člověk nezkrotného ducha, nádherně podivínský vynálezce, který uměl život všech kolem sebe proměnit v dlouhou řadu úchvatných dobrodružství. A nejvíce ze všeho miloval, když si mohl hrát s námi.

Dědeček John Henry byl vynálezce, ale navíc i zkušený řemeslník. Část války strávil u amerického námořnictva, poté se vrátil do svého rodného měs-

ta, do Mansfieldu v Ohio, a našel si práci – stejně jako před ním jeho otec – ve společnosti Westinghouse. Tehdy také začal stavět komerční a obytné budovy. V místních novinách o něm vycházely pochvalné články; byl prezentován jako ztělesnění amerického snu, jako živoucí důkaz podnikatelského optimismu, který vás vynese mezi boháče a díky němuž naše země prosperuje. Ale ten nejlepší trumf měl ještě v rukávu.

Ve Westinghousu se dědeček setkal s problémem, který dělníkům značně komplikoval práci. Pokud totiž chtěli vyvrtat otvor do oceli, museli kov nejdříve zahřát, aby dostatečně změkkl. Jakmile ale ocel znovu ochladla, otvor ztrácel tvar, a celý proces bylo nutné opakovat. Nikdo na světě do té doby nevymyslel, jak tuto potíž odstranit. To muselo dědečka přivádět k šílenství.

Po kapsách nosil notýsky a každou chvíli do nich něco kreslil nebo zapisoval. Nevím, jak dlouho to trvalo, ani kolik notýsků spotřeboval, ale jedno je jisté: Záhadu nakonec vyřešil. Spolu s kolegou vyvinul nové nástroje a zcela revoluční postup, který umožňoval vrtání do tvrdé oceli. Dědečkova vynálezu si všimli lidé ze společnosti Ford Motor Company, koupili od něj nevýhradní licenci a tu pak prodali jiným velkým firmám. Dědeček tak stojí za výrobou každého auta, které se dnes prohání po silnicích, i každého topinkovače, v němž si v kuchyni připravujete snídani.

Ford změnil dědečkovi život. Ze strojní dílny v Mans-

fieldu se přemístil do slavné prosklené budovy v Dearbornu, v Michiganu. Do dílny se ale vracel rád, i když už zastával významné postavení. Po čase mu Ford nabídl pozici ředitele nástrojárny v největším výrobním závodu společnosti v Indianapolisu. A tak se dědeček (a později celá rodina) přestěhoval do Indianapolisu.

John Henry pracoval jako ředitel ještě dlouho po sedmdesátých narozeninách. Jeho funkce i technologie, kterou vyvinul, ho finančně zajistily, a přesto si nepořídil přepychovou vilu ani se nevydal na cestu kolem světa. Zbytek života strávil v přízemním cihlovém domku ve východní části Indianapolisu, do něhož se s babičkou přestěhoval z Dearbornu (a v němž babička žije dosud).

Peněz využil jinak. Vzal si pět roků volna, aby mohl v případě potřeby ulevit mým rodičům a věnovat se mně a Stephanii. Každý den nás uváděl do světa plného kouzel. Byl nám blízký svou vynalézavostí a energií; s tím jsme se u jiného dospělého nesetkaly. S dědečkem po boku jsme se pouštěly do realizace těch nejroztodivnějších dětských nápadů.

Dědeček John uměl postavit *úplně všechno*. V době, kdy rodičům pomáhal s naší výchovou, pracoval ještě na jednom projektu, který pro něj hodně znamenal. Usmyslel si, že pro společenství nových amišů v Indianě zbuduje kostel, a velkoryse investoval do koupě nedalekého pozemku. Svatostánek byl téměř výlučně jeho dílem. Byl amiš, rozuměl tesařině a věděl, jak si

členové komunity stavějí stodoly. Nikoho nepřekvapilo, že se rozhodl vybudovat kostel – do poslední lavice – vlastními silami. Když nebyl spokojen s tím, jak stavební dělníci opracovali a nalakovali krovy, ujal se jejich úkolu za podpory rodiny sám. A zapojil do něj dokonce i ty nejmladší, mě se Stephanií.

Na staveniště zavítal v našem doprovodu prakticky denně. Vytvářely jsme sošky z vlhkých pilin a vadných šroubků a čekaly, až dědeček zodpoví otázky dělníků nebo až jim vysvětlí něco na výkresech. Potom jsme zamířili k jezeru na církevním pozemku. Nastoupili jsme na loďku, kterou dědeček vlastnoručně vyrobil, a vydali se na lov okounků a slunečnic.

A pokud jsme zrovna nebyly na stavbě kostela, pomáhaly jsme dědečkovi v jeho nádherně zaneřádné dílně. Jiné děti si přály octnout se v dílně Santy Clause, ale já jsem po ničem takovém toužit nemusela; pro mě to byla skutečnost. Na hromadách zde otálelo voňavé dřevo tak dlouho, až se pod dědečkovými rukama proměnilo v kolébku pro děťátko nebo pro panenku. Na stěnách visela bez ladu a skladu na hřebících kladívka a jiné drobné nářadí, lesklé dlouhodobým používáním. V ručně zhotovených dubových zásuvkách s nablýskanými mosaznými úchytkami se ukrývaly tisíce šroubů a těsnících kroužků nejrůznějších rozměrů, v ručně vyrobených skříních zase našly útočiště barvy, laky, štětky, brusné kameny, dláta a další nástroje, s nimiž dědeček dokázal zázraky.

Večer, po dlouhém náročném dni, jsme celé uondané vyhledávaly konejšivý stereotyp babiččiny dokonale čisté kuchyně. (Pro svobodného ducha svého manžela neměla pochopení.) Do služby nás babička Edie povolala vždycky ke konci léta, když bylo třeba zavařit kukuřici a drobné ovoce a naložit zeleninu. Na podzim jsme pak sklízely jablka a ve velkých sudech z nich vyráběly kořeněný protlak. Za zimních večerů jsme zase dělaly marokánky a karamelový popcorn, a když začalo mrznout, tažený karamel.

Po večeri jsme se přesunuly do obývacího pokoje a mlsaly čedar, jablíčka nebo nějakou dobrotu, kterou babička upekla podle německého receptu – těmi byla bohatě zásobena. Nejvíc nám chutnaly veliké, nadýchané koláče posypané cukrem a skořicí; říkaly jsme jim *záplaty*. V létě jsme se těšily na babiččinu domácí vanilkovou zmrzlinu s hrstí čerstvě natrhaných jahod a v zimě na zavařené broskve. V této místnosti nás babička učila prošívat deky i vyšívat (přičemž trpělivě rozplétala zamotané barevné nitě). Ručně vyrobený stůl, u něhož se rodina v neděli večer scházela ke svátečnímu jídlu, byl dědečkovou chloubou. Dřevo bylo osmirkované a nalakované tak, že se lesklo jako zrcadlo. Vyšívání a ubrousky byly zase dílem žen. Ze všeho dýchala kvalita, péče a láska.

Jak vidno, dědeček s babičkou hráli v mém životě klíčovou roli. Bylo tedy přirozené, když jsem si přála, aby v jejich blízkosti vyrůstal i Jake. A tak jsem se, stejně

jako v dětství, účastnila nedělního oběda u prarodičů i se svou novou rodinou.

Také Michael si tento zvyk zamiloval. Nikdy nezažil, jaké to je, přijít na kost zmrzlý do vyhřátého domu prostoupeného vůní pečeného masa a horkých koláčů. Nikdy neděkoval za oběd u stolu s ručně vyrobenými svíčkami z včelího vosku, nevtipkoval s ostatními u jídla a neviděl, jak se všichni společnými silami snaží, aby byl pokrm na stole, dříve než vychladne. Poprvé v životě poznal vřelou domácí atmosféru. Brzy jsem pochopila, že jsem mu dala jeden z nejhezčích dárků.

Na neděli u mých prarodičů se těšil i Jake. V jídle si hodně vybíral, ale obrovskou porcí babiččina jablečného štrúdlu nepohrdl ani jednou – a rád si přidal, když jsme mu to dovolili. Nadšeně si hrál s dřevěnými hračkami, které dědeček John kdysi vyrobil nám. Nejvíce si oblíbil, stejně jako v dětství já, kuličkovou dráhu. A vůbec jsem nepochybovala o tom, že až trochu vyroste, bude se s dědečkem Johnem sklánět v dílně nad pracovním stolem a bádat v jeho zápisnících.

Jednou musel jít Michael v neděli do práce, a tak jsem se k prarodičům vydala s Jakem sama. Dědeček nás vždycky vítal už ve dveřích, ovšem tentokrát se neobjevil. Předpokládala jsem, že ještě něco kutí nebo se umývá. Babička ho totiž pustila do kuchyně, až když si z rukou hrubým, černým mýdlem smyl mastnou špínu s pilinami a převlékl se do měkké flanelové košile (babička mu je nažehlené rovnala do úhledných

komínků). Jenomže ten den přijel dědeček do kuchyně na invalidním vozíku. Zastavil se u čela stolu a dal se do krájení pečeného masa. Byla jsem v šoku.

V předchozím roce dědečka několikrát postihla mozková mrtvice a pomalu ho opouštěla síla. Přesto mě poznání, že se už neudrží na nohou, ohromilo. Ale když se pak mému bratrovi Benovi chlubil vozíkem, svým novým dílem, s ulehčením jsem si uvědomila, že je to pořád on.

Ten den nám Jake připravil milé překvapení. Když nám dědeček ukázal rehabilitační pomůcku z měkké hmoty, která mu měla alespoň částečně vrátit sílu do ochrnuté ruky, Jake se rozzářil a začal si pobrukovat důvěrně známou melodii. Takovou reakci jsme nečekali. „Co si to zpívá?“ zeptala se mě udiveně babička. (Nic jiného jsme od Jakea ten den už neslyšeli.) S úsměvem jsem se přidala k synkovi: „Udělej hada, udělej hada...“ Tak jsme to s Mikem Jakeovi zpívali, když jsme chtěli, aby udělal váleček – ze stejné hmoty, kterou teď měl dědeček a kterou dal synkovi *jeho* terapeut.

Radostné rozptýlení ale pominulo. Když jsem Jakeovi pomáhala do autosedačky, maminka mi podala vystřižený článek z novin. Psalo se v něm o projevech autismu u malých dětí. Přečetla jsem si ho a stáhl se mi žaludek. Většinu zmíněných příznaků jsem dokonale znala. Cestou domů jsem musela zastavit, protože jsem přes slzy neviděla na silnici.